

Maksud ja tasud

Tarrvi Laamann. Cafe Specially People. Taimeprint, akrüül kohvikotist lõuendil. 2022

Lõppenud ülevaate aastal esitati õiguskantslerile palju kaebusi avalik-õiguslike rahaliste kohustuste kohta. Endiselt tekitas kõige rohkem küsimusi mootorsõidukimaks ja sõiduki registreerimistasu, kuid sooviti selgitusi ka maamaksu, parkimistasu, veterinaarravimite müügiloa aastatasu ning muude tasude ja maksude kohta.

Inimesed küsisid õiglase kohtlemise, menetluslike tagatiste ning maksude proportsionaalsuse kohta. Õiguskantsleril paluti hinnata ka seadusemuudatusi, millega Riigikogu kujundas põhjalikult ümber hoiu- ja laenuühistute tegevuse.

Mootorsõidukimaks

Varastatud ja hävinud sõiduki maksustamine

2025. aasta alguses tegi õiguskantsler Riigikogule [ettepaneku](#) viia mootorsõidukimaksu seadus ja liiklusseadus kooskõlla põhiseadusega. Õiguskantsleri hinnangul olid põhiseadusega vastuolus näiteks sätted, mille kohaselt tuli mootorsõidukimaksu tasuda ka varastatud või avarii tõttu hävinud või muul sarnasel põhjusel kasutusest väljalangenud sõidukilt. Veel pärast Riigikogule ettepaneku esitamist pöördus õiguskantsleri poole mitu inimest, kelle sõiduk oli mootorsõidukimaksu seaduse esimese kehtivusaasta jooksul hävinud või varastatud ning kes pidasid selliselt sõidukilt võetavat maksu ülekohtuseks.

Riigikogu võttis 2025. aasta novembris vastu [mootorsõidukimaksu seaduse muutmise seaduse](#), milles nägi ette maksustamisperioodi lühendamise, kui sõiduk varastatakse, hävib või mõne muu juhtumi tõttu liiklusregistrist kustutatakse. Seadusemuudatuse järgi maksab inimene mootorsõidukimaksu vastavalt päevadele, mil varastatud või hävinud sõiduk liiklusregistris arvel oli.

Seadusemuudatust rakendati tagasiulatuvalt alates 1. jaanuarist 2025, seega vähenes ka õiguskantsleri poole pöördunud inimeste maksukohustus.

Sõiduki registreerimistasu

Õiguskantsleri poolt Riigikogule tehtud ettepanek puudutas peale mootorsõidukimaksu ka sõiduki registreerimistasu tagastamist ning registreerimistasu menetluskorra puuduste kõrvaldamist.

Kuna Riigikogu arvestas õiguskantsleri ettepanekut osaliselt, esitas õiguskantsler Riigikohtule [taotluse](#) tunnistada liiklusseaduse 12³. peatükk põhiseadusega vastuolus olevas osas põhiseadusvastaseks ja kehtetuks. Õiguskantsler leidis, et liiklusseadus on põhiseadusega vastuolus, sest see ei näe ette registreerimistasu vähemalt osalist tagastamist sõiduki varguse, hävimise ega muu sarnase kasutusest väljalangemise korral.

Kuna registreerimistasu pole kulupõhine lõiv toimingute tegemise eest, vaid oma olemuselt maks põhiseaduse § 113 tähenduses, leidis õiguskantsler, et registreerimistasu tagastamata jätmist ei saa põhjendada sellega, et tasu eest on saadud vastusooritus (liiklusregistri toiming). Ka ei paku alati lahendust kindlustus: päris vanu sõidukeid ei pruugi olla võimalik kindlustada ning hüvitis ei pruugi katta ka registreerimistasu.

Õiguskantsleri hinnangul oli vaja tunnistada liiklusseadus osaliselt põhiseadusega vastuolus olevaks ka seetõttu, et registreerimistasu menetlus pole piisavalt reguleeritud. Ta leidis, et seadus peaks lähemalt reguleerima nii registreerimistasu määramist, muutmist kui ka

sissenõudmist.

Riigikohus jättis 16. juuni 2026 [otsusega](#) õiguskantsleri taotluse rahuldamata. Kohus leidis, et registreerimistasu on ühekordne avalik-õiguslik rahaline kohustus ja sõiduki hilisem vargus, hävimine või muul sarnasel põhjusel kasutusest väljalangemine ei kõrvalda tagasiulatuvalt registreerimise fakti ega Transpordiameti kulusid, mis kaasnesid mootorsõiduki liiklusregistris registreerimise või selle omanikuvahetusega. Samuti ei muuda sõiduki hilisem vargus või hävimine registreerimise hetkel tehtud valikut ega sõiduki tootmisega kaasnevat keskkonnahäiringut.

Riigikohus märkis, et kui anda isikutele võimalus taotleda registreerimistasu tagastamist, sarnaneb see olemuslikult maksusoodustusega, mida saab kehtestada eeskätt Riigikogu ning mille kohtulik kontroll on piiratud. Riigikogu võib otsustada sõidukiomanikule tasu tagastada, kuid võimaluse puudumine ei kujuta endast põhiseadusvastast lünka ega piirangut.

Riigikohus nõustus õiguskantsleriga, et avalik-õiguslike rahaliste kohustuste menetlus peab vastama [põhiseaduse §-s 14](#) sätestatud põhimõtetele ning et [liiklusseaduse 12³. peatükk](#) (registreerimistasu kohta) ei sisalda kõiki menetlusnorme, mis on põhiseaduse järgi vajalikud avalik-õigusliku rahalise kohustuse administreerimiseks. Kohus leidis siiski, et menetluslikke küsimusi saab lahendada haldusmenetluse seaduse sätete kohaldamise teel.

Kokkuvõtvalt: ehkki Riigikohus õiguskantsleri taotlust ei rahuldanud, said mitu olulist küsimust selgemaks. Transpordiamet käsitles tasu määramist toiminguna. Kohus asus seisukohale, et Transpordiameti otsustus, millega tehakse kindlaks registreerimistasu suurus, vastab haldusakti tunnustele, mis on sätestatud haldusmenetluse seaduse § 51 lõikes 1. Kohus märkis, et haldusakti menetlus- ja vorminõuded ning selle vaidlustamise võimalused tagavad praegusel juhul isiku põhiõigused parimal viisil.

Niisiis tuleb Transpordiametil mootorsõiduki registreerimistasu määramisel teha kirjalik haldusakt, milles amet peab oma otsust põhjendama ja lisama ka vaidlustamisviite. Seega peavad otsuses olema haldusakti kohustuslikud elemendid ning andmed (HMS §-d 55-57). Isikul, kes leiab, et tema mootorsõiduki registreerimistasu on arvutatud valesti või valede andmete alusel, on Riigikohtu selgituste järgi õigus Transpordiameti haldusakti vaidlustada või taotleda menetluse uuendamist, et summat muuta.

Kuna Riigikohus leidis, et registreerimistasu määramiseks tuleb anda haldusakt, järeltas kohus, et sellele saab kohaldada ka haldusmenetluse seaduse sätteid, mis näevad ette haldusakti muutmise ja kehtetuks tunnistamise. Kohus nõustus õiguskantsleriga, et seaduses pole sätteid, mis reguleeriksid registreerimistasu sissenõudmist, kuid ei pidanud õigusliku aluse puudumist põhiseadusega vastuolus olevaks. Tasu sissenõudmist reguleerivate sätete puudumine on kahjulik eeskätt riigile, kui osa registreerimistasu jääb saamata, kuid ei piira põhiõigust menetlusele ja korraldusele (PS § 14).

Seega pole riigil praegu võimalik osaliselt tasumata jäänud registreerimistasu sisse nõuda ka juhul, kui isikul on õnnestunud registreerida sõiduk madalama registreerimistasu maksmise eesmärgil valede andmetega või muud tüüpi sõidukina, millele kehtib madalam tasumäär (vt näiteks ERR-i artiklit „[Kümneid linnamaastureid on automaksu vähendamiseks matkaautona arvele võetud](#)“).

Lastega perede maksusoodustus

Riigikogu kehtestas 2025. aasta novembris vastu võetud [seadusemuudatusega](#) lastega peredele mootorsõidukimaksu soodustuse, mille järgi vähendatakse lapsevanemale või füüsilisest isikust eestkostjale (kellel on lapse hooldusõigus) määratud mootorsõidukimaksu 100 eurot iga lapse kohta. Soodustuse saamiseks peab inimene olema vähemalt ühe maksustatava mootorsõiduki omanik või selline vastutav kasutaja, kellel on mootorsõidukimaksu seaduse järgi maksukohustus.

Õiguskantslerilt küsiti, miks ei saa maksusoodustust laps, kes on mootorsõiduki omanik. Näiteks ühel juhul oli lastele pärandatud ainus peres kasutatav mootorsõiduk. Teisel juhul pöördus õiguskantsleri poole mootorsõiduki omanikust laps. Kuna Riigikogu seadis maksusoodustuse kehtestamisel eesmärgiks parandada lastega perede toimetulekut, peaks soodustus kehtima ka juhul, kui peres olev mootorsõiduk on lapse omandis.

Õiguskantsler [selgitas](#) lapsele, et tema mure on igati põhjendatud ja vajab lahendust. Lastega seotud maksuküsimus edastati Rahandusministeeriumile ja Riigikogu rahanduskomisjonile. Ministeerium lubas seadusemuudatused koostada 2026. aasta jooksul.

Seaduse kohaselt vähendati mootorsõidukimaksu vaid sellel vanemal või füüsilisest isikust eestkostjal, kellel on vähemalt ühe kuni 18-aastase lapse täielik hooldusõigus ja kes on M- või N-kategooria sõiduki omanik või vastutav kasutaja (liisingu korral). Lastega seotud maksusoodustus on kujundatud selliselt, et seda saaks rakendada automaatselt. Soodustuse

rakendamiseks seotakse rahvastikuregistri andmed laste hooldusõiguse kohta liiklusregistri andmetega. Mõned pered (kärgpered, hoolduspered) võivad maksusoodustusest ilma jääda selle tõttu, et peres kasutatav sõiduk kuulub inimesele, kellel ei ole täielikku hooldusõigust.

Rahandusministeerium kavandab praegu laste maksuvabastusega seotud sätete muudatusi. Kaalutud on ka võimalust siduda mootorsõidukimaksu soodustus [perekülvitiste seaduse](#) alusel makstavate peretoetustega. Rahandusministeeriumilt saadud teabe kohaselt pole Sotsiaalkindlustusameti vanadele infosüsteemidele võimalik suuremahulisi arendusi teha, et sealseid andmeid liiklusregistri andmetega kokku viia.

Maksusoodustused puuetega inimestele

Paljudes automaksu kehtestanud riikides rakendatakse puuetega inimestele maksuvabastusi. Eestis sellist maksuvabastust või -soodustust pole. Mõistagi valib iga riik enda oludele sobivad lahendused, mistõttu teise riigi lahendusi muutmata kujul üle võtta ei saa.

Mootorsõidukimaksu seaduse vastuvõtmisel suurendas Riigikogu puuetega inimeste sotsiaaltoetusi, kuid mõnel juhul suurenes toetus väga vähe. Samuti muudeti seadust nii, et M1-kategooria sõidukit, millel on rohkem kui seitse istekohta, maksustatakse N1-kategooria ehk soodsama maksumääraga (mootorsõidukimaksu seaduse § 12 lõige 10).

Mootorsõidukimaksu seaduse ja liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu ([694 SE](#)) seletuskirja kohaselt toetab see muudatus nii lasterikaste perede kui ka puuetega inimeste hakkamasaamist, sest neil on vaja sageli liikuda väikebussiga. Puuetega inimeste vedamiseks kasutatavate väikebusside puhul on aga ilmnenud probleem, et mõnedest sõidukitest on osa istmeid eemaldatud, et sõidukisse saaks mahutada ka ratastooli. Sellisel juhul kõnealune maksuerand ei rakendu ning mootorsõidukit maksustatakse jätkuvalt M1-kategooria, mitte N1-kategooria sõiduki kohta kehtivate sätete alusel.

Nii mootorsõidukimaksu määramisel kui ka sellest erandeid ja soodustusi tehes lähtub riik liiklusregistri ja muude registrite andmetest, sest nii on maksu lihtsam hallata ning see pole iseenesest ka põhiseadusega vastuolus.

Praegused lahendused pole siiski kaugeltki täiuslikud ning puuetega inimesed võivad soodustuste puudumise tõttu sattuda keerulisse olukorda. Seda kinnitas ka üks Riigikogu liikmele saadetud pöördumine, mis õiguskantslerile edastati. Selgus, et Maksu- ja Tolliamet oli arestinud raske puudega inimese pangakontod tasumata mootorsõidukimaksu tõttu. Muu hulgas oli arestitud ka summasid, millele seadus ei luba sissenõuet pöörata (inimese kontole

laekusid ka tema eestkostetavate täisealiste laste sotsiaaltoetused). Inimene oli korduvalt ameti poole pöördunud ja olukorda kirjeldanud.

Maksu- ja Tolliamet lubas edaspidi enda töökorraldust parandada, et seesuguseid olukordi ennetada.

Riigikogu liikmele saadetud [vastuses](#) selgitas õiguskantsler, et maksukorralduse seadus võimaldab teatud olukordades maksuvõlga kustutada (MKS § 114 lõige 3), kuid tegemist on väga erandliku meetmega. Kui seaduse järgi on inimesel kohustus maksu tasuda, ei saa Maksu- ja Tolliamet maksuvõlga kustutada sel põhjusel, et olukord tundub subjektiivselt hinnates ebaõiglane.

Maksuvõla kustutamine eeldab seaduses sätestatud tingimuste täitmist – selleks on maksuvõla sissenõudmise lootusetus. Maksuvõla erandliku kustutamise alusena võib kõne alla tulla ka olukord, kus maksuvõla sissenõudmine oleks ebaõiglane maksukohustuslasest mitteolenevatel asjaoludel: näiteks *force majeure* olukorra tõttu (loodusõnnetus, tulekahju, sõda, kui isik jääb varata ja muutub maksevõimetuks) või riiklike sanktsioonide tõttu, mis on sulgenud turu jms. Maksuvõla kustutamine sõltub maksuhalduri kaalutlusotsusest, milles on arvestatud konkreetse juhtumi asjaolusid. Seega ei saa maksuvõla kustutamist käsitada lahendusena, mida puuetega inimestele kindlasti võimaldatakse.

Rahandusministeerium ja Sotsiaalministeerium kaaluvad meetmeid, kuidas oleks võimalik mootorsõidukimaksu mõju puuetega inimestele leevendada.

Eestisse tagasipöördumisel kaasa toodud sõiduki registreerimine

Inimesed, kes naasevad Eestisse pärast võõrsil elamist – näiteks pärast pikaajalist välislähetust – ja toovad kaasa oma sõiduki, peavad samuti maksma sõiduki registreerimistasu. Ühel juhul oli Eesti Vabariigi teenistuses välislähetuses olnud inimene ostnud välisriigis sõiduki, mida kasutas teenistusülesannete täitmiseks. Arusaadavalt võib registreerimistasu maksmise kohustus sellises olukorras tunduda ebaõiglane.

Enne Eestisse naasmist on inimestel siiski põhimõtteliselt võimalik arvestada muutunud õiguslikku olukorda ning otsustada, kas tuua sõiduk Eestisse või mitte.

Registreerimistasust vabastamise näeb seaduses ette vaid üksikutel selgelt määratletud juhtudel. Tasust vabastatakse näiteks alarmsõidukid, Välisministeeriumi taotlusel välisriigi diplomaatilistele esindustele kuuluvad jms sõidukid, samuti välislepingu kohaselt ühises

kaitsetegevuses osalevate relvajõudude, rahvusvahelisele sõjalise õppeasutuse sõidukid (liiklusseaduse § 190²⁵).

Kui sõidukilt on makstud registreerimistasu ja omanik on selle pärast välisriiki viimist tagasi saanud, tuleb tal Eestisse naasmisel uuesti tasu maksta. Tema maksukoormus ei ole seetõttu suurem kui teistel sõidukiomanikel. Samas ei pruugi see olla otstarbekas. Tähtajalise välislähetuse korral võiks kaaluda süsteemi, kus registreerimistasu ei tagastata, siis ei pea sõidukit uuesti Eestis registrisse kandes registreerimistasu maksma.

Õiguskantsleri poole pöördus ka inimene, kes oli varem sõiduki registreerimise eest tasunud maksu Soomes ning kellel oli kavas naasta Eestisse elama. Soomes kehtib samasugune reegel nagu Eestis: kui sõiduki esmaregistreerimisest on möödunud üle kümne aasta, siis registreerimistasu ei tagastata.

Igal riigil on oma territooriumil maksustamisõigus. Suurema mõjuga maksude puhul sõlmivad riigid topeltmaksustamise vältimise lepinguid, muul juhul püütakse võimalusel topeltmaksustamist vältida riigis vastu võetud seaduste abil, kuid alati see ei õnnestu. Riigikogu võib küll kaaluda topeltmaksustamise vältimiseks erandite kehtestamist, kuid põhiseadus sellist kohustust ei sätesta.

Maamaksuseadus ja maa hindamise seadus

Õiguskantsleril paluti hinnata, kas maamaksuseadus ja maa hindamise seadus on põhiseadusega kooskõlas.

Õiguskantsler asus [seisukohale](#), et maa hindamise seadus ja maamaksuseadus ei ole põhiseadusega vastuolus. Riigikogul on õigus varamakse kehtestada, kuid maksud ei tohi olla sedavõrd kõrged, et inimene on sunnitud talle vajalikust ja olulisest varast, näiteks kodust, loobuma.

Eestis on see tundlik teema, sest paljud inimesed on pidanud okupatsiooniajal hooletusse jäetud või valesti kasutatud maid korda tegema, kandes märkimisväärseid kulutusi. Eriti ääremaadel nõuab kodu rajamine ja maa väärtuse hoidmine suurt pühendumist, kokkuhoidlikkust ja rasket tööd. Sellega tuleks maamaksu kehtestamisel arvestada ja hoolitseda, et maamaksu pärast ei peaks inimene oma kodu ega kodualust maad ära müüma.

Maa korralise hindamise tulemusel suurenesid maa maksustamishinnad küll märkimisväärselt, kuid selle mõju leevendamiseks kehtestas Riigikogu maamaksu tõusu piirangu. Kuni 2025. aasta lõpuni ei saanud kohalikud omavalitsused maamaksu tõsta üldjuhul rohkem kui kümme protsenti aastas. Maksu põhiseaduspärasust ei saa hinnata üksnes protsentuaalse tõusu järgi, vaid tuleb vaadata, kas maksusumma muutub inimese jaoks tegelikult ebamõistlikult koormavaks.

Alates 2026. aastast saavad vallad ja linnad otsustada nii maksumäärade, tõusupiirangu, kodualuse maa maksuvabastuse ulatuse kui ka täiendavate maksusoodustuste üle. Kohalikel omavalitsustel on õigus vähendada väikese sissetulekuga inimeste maksukoormust. Seadus võimaldab neil teha lisaks maksusoodustusi pensionäridele ning osalise või puuduva töövõimega inimestele.

Maksu- ja Tolliameti e-teenuste kasutamine

Õiguskantsleri poole pöörduti murega, et Maksu- ja Tolliamet piirab ameti e-teenuste kasutamist, kui inimene ei ole avanud talle saadetud haldusakti ja seega pole kätte saanud ameti saadetud dokumenti.

Õiguskantsler [selgitas](#), et kui riik soovib e-teenuste kasutamise siduda dokumentide vastuvõtmise tingimusega, tuleb see seadusega selgelt sätestada. Kuivõrd maksukorralduse seadus ei näe ette, et e-teenuste kasutamiseks tuleb inimesel talle saadetud dokument avada või vastu võtta, pole ametil alust e-teenuste kasutamist piirata.

Maksu- ja Tolliamet nõustus, et piirangu kehtestamiseks peaks olema seadusega sätestatud õiguslik alus. Amet selgitas, et teeb Rahandusministeeriumile ettepaneku algatada seaduse muutmine. Ühtlasi eemaldas amet e-teenuste keskkonnast vaidlusaluse piirangu.

Tasud

Parkimistasu

Õiguskantslerilt küsiti, kas Pärnu linnal on õigus jätta inimesele parkimistasu tagastamata, kui ta ei kasuta parkimisõigust parkimisloa kehtivusaja lõpuni.

Õiguskantsler [leidis](#), et Pärnu Linnavolikogu parkimistasu [määrust](#) pole alust pidada põhiseadusvastaseks selle tõttu, et see ei näe ette parkimistasu vähemalt osalist tagastamist juhul, kui parkimisloaga saadud parkimisõigus jääb täielikult või osaliselt kasutamata. Inimesel on võimalik valida, kas ta tasub iga parkimise korra eest eraldi või soetab pikaajalise parkimisloa. Parkimisluba ostes saab ta valida ka selle kehtivusaja: üks, kolm, kuus või kaksteist kuud. Ei pea tingimata hankima terve aasta kehtivat parkimisluba. Kui inimene ostab uue sõiduki, võib määruse järgi kanda parkimisõiguse üle uuele sõidukile.

Parkimisloa soetab inimene vabatahtlikult ning sellega kaasneb ka võimalus, et ta ei kasuta parkimisõigust loa kehtivusaja lõpuni. See võimalus on inimesele ette teada. Kui inimene plaanib sõiduki lähiajal ära müüa, võib ta valida ka lühema kehtivusajaga parkimisloa. Kui inimene müüb sõiduki enne parkimisloa kehtivusaja lõppu ega soeta asemele uut sõidukit, mille andmed saaks parkimisloale kanda, tuleb tal arvestada, et parkimisõigus võib jääda osaliselt kasutamata.

Veterinaarravimi müügiloa aastatasu

Õiguskantsleril paluti hinnata tervise- ja tööministri 5. juuli 2022. a [määruse](#) nr 55 „Ravimi müügiloa muutmise ning erialase hindamise tingimused ja tasud“ § 7 lõikes 5 sätestatud veterinaarravimi müügiloa haldamise aastatasu põhiseaduspärasust.

Õiguskantsler leidis, et 1395 euro suurune ühetaoline aastatasu on ebaoproportsionaalselt suur ega võimalda arvestada veterinaarravimite turu tegelikku olukorda. Kehtestatud aastatasu on sageli suurem kui ravimi aastane müügikäive ning seda tuleb maksta ka nende veterinaarravimite müügiloa eest, mida Eestis on vaja kasutada väga väikeses koguses või mille järele igal aastal vajadust isegi ei teki.

Aastatasu lisamine väikese müügikäibega ravimi hinnale võib tõsta ravimi hinna rohkem kui neljakordseks. Seega rikub ministri kehtestatud suur aastatasu müügiloa hoidjate omandipõhiõigust (põhiseaduse § 32) ja ettevõtlusvabadust (põhiseaduse § 31) ning võib jätta loomad vajaliku ravita. Kuigi tasu kehtestamise eesmärk on legitiimne, ei ole määratud aastatasu vajalik ega mõõdukas (põhiseaduse § 11).

Raviameti tegevust veterinaarravimite müügilubade haldamisel on võimalik rahastada ka nõnda, et see koormab ettevõtjaid vähem, näiteks rakendades käibepõhist tasu või erandeid väikese müügikäibega ravimitele. Ühetaolise aastatasu kehtestamisega seatakse ohtu vajalike veterinaarravimite kättesaadavus ja loomade ravi.

Õiguskantsler tegi [ettepaneku](#) viia ministri määrus põhiseadusega kooskõlla.

Minister nõustus õiguskantsleri ettepanekuga ning teatas, et veterinaarravimite müügilubade aastatasu regulatsioon vaadatakse üle. Muudatust ei ole veel tehtud, kuid kavas on koostada eelnõu, millega kehtestatakse proportsionaalsem ja diferentseeritud tasude süsteemi.

Sotsiaalse infrastruktuuri tasu

Uute elamute ja äripindade rajamisega võib kaasneda vajadus ehitada teid, tehnovõrke, lasteaedu, koole ja muid avalikuks kasutamiseks ette nähtud ehitisi. Võib mõista, et linnad ja vallad soovivad vähemalt osa arendusega neile kaasnevatest kuludest jätta arendaja kanda. Seda saab teha siiski ainult seaduses ette nähtud viisil.

Põhiseaduse järgi peab avalik-õigusliku rahalise kohustuse kehtestamiseks olema seaduslik alus. Praegu sellist õiguslikku alust pole, mis lubaks kohalikel omavalitsustel kehtestada üldist sotsiaalse infrastruktuuri tasu. Mõned vallad ja linnad on aga kehtestanud sisuliselt arendusmaksu.

Õiguskantsler analüüsis [Tallinna](#), [Loksa](#), ja [Keila](#) linna ning [Viimsi](#) ja [Jõelähtme](#) valla määrusi ja tegi kõigile neile omavalitsustele ettepaneku viia oma määrused kooskõlla põhiseadusega. Määruste põhiline puudus seisnes selles, et need ületasid seadusega lubatud. Määruse kohaldamisala oli laiendatud ka hoonetele ning nendega oli kehtestatud sisuliselt maks, mida pidi tasuma iga arendaja. Nii piirab kohalik omavalitsus ilma selge seadusliku aluseta omandiõigust ja ettevõtlusvabadust.

Kiili vallale saatis õiguskantsler [märgukirja](#) selle kohta, et vald tugineb arendajatelt sotsiaalse infrastruktuuri tasu nõudmisel otsusele, mis on varem kohtus tühistatud. (Vt lähemalt peatükist „Ehitus ja planeeringud“: Kohustused arendajatele.)

Hoiu-laenuühistute tegevuse ümberkujundamine

Õiguskantsleril paluti kontrollida, kas 21. jaanuaril 2026 Riigikogus vastu võetud hoiu-laenuühistu seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus on põhiseaduspärane. Selle seadusega on hoiu-laenuühistutel keelatud alates 1. juulist 2026 uute hoiuselepingute sõlmimine. Pärast üleminekuaja lõppemist saab hoiuseid kaasata üksnes sel juhul, kui hoiu-laenuühistul on krediidiasutuse tegevusluba.

Õiguskantsler märkis oma [seisukohas](#), et Riigikogul on õigus kehtivaid reegleid ümber kujundada, lähtudes avalikust huvist ning vajadusest kaitsta teiste isikute õigusi või olulisi ühiskondlikke hüvesid. Seadusemuudatused mõjutavad hoiu-laenuühistute tegevust märkimisväärselt: nendega lõpetatakse senine hoiu-laenuühistu tegevusvorm, samuti võivad need kaasa tuua ka paljude praegu tegutsevate ühistute tegevuse lõppemise, kui ühistud ei suuda või ei soovi oma tegevust uute nõuetega kooskõlla viia.

Siiski ei ole abstraktse normikontrolli raames alust järeltada, et seadusemuudatused on põhiseadusega vastuolus. Muudatuste eesmärk on põhiseadusega kooskõlas: nii kaitstakse hoiustajate huve ning viiakse samalaadset finantsteenust osutavate äriühingute tegevus ühesugustele alustele. Selle eesmärgi saavutamiseks valitud abinõud jäävad põhiseadusega lubatud Riigikogu otsustusruumi piiresse ning neid ei ole põhjust pidada meelevaldseteks.

Kui hoiuste kaasamine hoiu-laenuühistus sarnaneb üha enam pangateenusega, ent seejuures pole tagatud panganduses vajalik järelevalve ja garantiid, ei saa pidada ülemääraseks nõuet, et ühistud saavad edaspidi hoiuseid kaasata ainult pangana või ühistupangana ning neil tuleb taotlema selleks krediitiasutuse tegevusluba.

Keelates hoiu-laenuühistutel uusi hoiuselepinguid sõlmimast, piirab Riigikogu üleminekuajal hoiu-laenuühistusse uute hoiustajate lisandumist, sest nende inimeste hoiused ei ole veel samamoodi kaitstud, nagu on kaitstud pangas avatud hoiused.

Põhiseadus ei välista, et Riigikogu võib varem lubatud tegevust piirata või selle ära keelata.